

ภาคผนวก

ประวัติพระพุทธศาสนาโดยสังเขป

- จากประเทศอินเดียไปสู่ประเทศญี่ปุ่น -

1. ประเทศอินเดีย

เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เห็นถึงการเข้าสู่ยุคใหม่ของประวัติศาสตร์ก็คือการที่ “ดวงประทีปแห่งเอเชีย” (Light of Asia) ซึ่งหมายถึงพระพุทธเจ้าได้เสด็จอุบัติขึ้นเป็นประทีปส่องสว่างในภาคกลางของประเทศอินเดีย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “สายธารแห่งปัญญาและเมตตาคุณ” (The Spring of Great Wisdom and Compassion) ได้หลั่งไหลมาหล่อเลี้ยงและชะล้างจิตใจมนุษย์ให้สะอาดบริสุทธิ์อยู่เป็นเวลาหลายร้อยศตวรรษเรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

พระพุทธโคตม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในหมู่พุทธมามกะในพระนาม “สากย牟尼” หรือ “อริยบรูณ์แห่งราชวงศ์สากยะ” ได้สละซึ่งราชสมบัติทั้งปวง ออกผนวชถือเพศบรพชิต และเสด็จมุ่งหน้าลงไปทางใต้สู่แคว้นมคธ ทรงบำเพ็ญเพียรจนได้ตรัสรู้บรรลอรุหัตผลได้ต้นศริมหาโพธิ์ในเวลา 500 ปีก่อนคริสตกาล หลังจากนั้น พระองค์ได้ทรงเสด็จไปในที่ต่าง ๆ เพื่อเทศนาสั่งสอนพระสังฆกรรมแห่งปัญญามตตาแก่คนทั้งหลายอยู่เป็นเวลาถึง 45 ปีโดยมิได้ทรงย่อท้อ จนกระทั่งเสด็จเข้าสู่มหาปรินิพพานยังผลให้อาณาจักรแห่งพระพุทธศาสนามีรากฐานตั้งมั่นและแผ่ขยายอาณาเขตไปทั่ว ครอบคลุมประเทศและชนเผ่าต่าง ๆ ตลอดภาคกลางของอินเดีย

ระหว่างรัชสมัยของพระเจ้าอโศก แห่งราชวงศ์เมารยะ (268-232 ก่อนคริสตกาล) คำสั่งสอนของพระพุทธโคตมได้แผ่ขยายไปทั่วอินเดียและยังข้ามเลยไปสู่ดินแดนต่างประเทศอีกด้วย

ราชวงศ์เมารยะ เป็นราชวงศ์ที่ยิ่งใหญ่วงศ์แรกในบรรดาราชวงศ์ทั้งหลายของอินเดียในสมัยของพระเจ้าจันทรคุปต์ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์นี้ (317-293 ก่อนคริสตกาล) ได้ครอบครองอาณาจักรกว้างใหญ่ มีอาณาเขตตั้งแต่ เทือกเขาหิมาลัยทางเหนือไปจนจรดอ่าวเบงกอล ทางตะวันออกจรดภูเขาอินดูลูช ทางตะวันตก เรื่อยไปจนถึงเทือกเขาวินดก ทางใต้ พอถึงสมัยพระเจ้าอโศก พระองค์ได้ทรงแผ่ขยายอาณาเขตต่อไปได้ครอบครองแคว้นกลิงค์ และแคว้นอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เรื่อยไปจนถึงที่ราบสูงเดคขาน

พระเจ้าอโศกเดิมนิมีพระอุปนิสัยพาลพาโลมาก จนได้รับการขนานนามจากประชาชนว่า “จันทโศก” (จันทาโศก) แปลว่า พระเจ้าอโศกผู้คร่ำครวญ แต่พระอุปนิสัยของพระองค์ก็ได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น หลังจากที่ได้ทรงเห็นสภาพความหายนะที่เกิดจากการสู้รบในสงครามแผ่อำนาจครอบครองแคว้นกอลิงค์ พระองค์ทรงกลายมาเป็นผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาผู้ยิ่งใหญ่ ทรงบำเพ็ญประโยชน์เพื่อบำรุงพระพุทธศาสนาหลายประการ ที่สำคัญ ๆ สมควรจะกล่าวถึงในที่นี้มี 2 ประการ คือ

ประการแรก ได้ทรงบัญชาการให้จาริกหลักพระธรรมและประกาศคำสอนลงบนเสาศิลาและแผ่นศิลาไว้เป็นจำนวนมากตลอดจักรวรรดิของพระองค์ ยังผลให้คำสั่งสอนของพระพุทธโคดมเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง

ประการที่สอง ได้ทรงส่งทูตไปทำการเผยแพร่พระสัจธรรมยังประเทศต่าง ๆ ตลอดจรูทิสกาลถึงซีเรีย อียิปต์ คีเรน (Kyrene) มาเซโดเนียเอเปรส (Epeiros) และเลยเข้าไปในประเทศทางตะวันตกด้วยนอกนั้นยังได้ส่งพระมหินทร์ราชโอรส เป็นราชทูตไปยังประเทศศรีลังกา และประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการสถาปนาศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาลงในดินแดนลังกาทวีป เกาะลังกาจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางภาคใต้ตั้งแต่นั้นมา

2. กำเนิดของนิกายมหายาน

พุทธศาสนิกชนรุ่นหลัง ๆ มักจะพูดกันว่า “พระพุทธศาสนามุ่งหน้าสู่ทิศตะวันออก” แต่ความจริงแล้ว ในระยะเวลาก่อนคริสตกาล พระพุทธศาสนาเดิมมีแนวโน้มที่มุ่งไปสู่ทางทิศตะวันตกมากกว่า พระพุทธศาสนาเพิ่งจะเริ่มแพร่มาทางตะวันออกเมื่อสมัยก่อนเริ่มหรือหลังคริสตกาลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีสิ่งสำคัญที่ควรจะกล่าวถึงก่อน คือ มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนานั้นคือ กำเนิดของ “นิกายมหายาน” (พาหณะใหญ่) ซึ่งเป็นนิกายใหม่ที่มิบทบาทนำหน้านิกายพุทธศาสนาอื่น ๆ ในเวลานั้น

พุทธศาสนานิกายใหม่นี้ เกิดขึ้นเมื่อไร อย่างไร ใครเป็นต้นคิด ไม่มีใครตอบได้แน่ชัด แต่ที่ทุกคนรู้จักกันดีก็คือ หนึ่ง นิกายนี้ได้รับแนวความคิดมาจากบรรดาพระเถระที่มีหัวคิดก้าวหน้าในสมัยนั้น สอง ในระหว่างระยะหนึ่งหรือสองร้อยปีก่อนคริสตกาล จนกระทั่งถึงศตวรรษแรก ได้มีคัมภีร์สำคัญ ๆ ของนิกายมหายานเกิดขึ้นแล้ว ต่อมาเมื่อพระนาคาชุน ได้แต่งคัมภีร์เล่มหนึ่ง โดยอาศัยแนวความคิดจากคัมภีร์มหายานของเดิมนี้เป็นหลัก ก็ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนานิกายมหายานมีผู้นิยมเลื่อมใสมากขึ้นเป็นประวัติการณ์

พุทธศาสนานิกายมหายานมีบทบาทมากในประวัติศาสตร์อันยาวนานของพุทธศาสนา ปัจจุบันพุทธศาสนาของหลายประเทศเช่น จีน และญี่ปุ่นก็ได้พัฒนาโดยได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนของนิกายมหายาน ซึ่งไม่เป็นเรื่องแปลก เพราะนิกายมหายานมีแนวความคิดที่สรรเสริญพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นพระผู้ช่วยขนสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ ยิ่งกว่านั้นนักปราชญ์นิกายมหายานยังได้นำผลแห่งแนวความคิดว่าด้วยความเป็นอยู่ของมนุษย์และจิตวิทยาซึ่งเป็นแนวความคิดที่วิเศษสุดมาใช้สนับสนุนแนวความคิดของนิกายมหายานด้วย การเชื่อมโยงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธโคดมเข้ากับแนวความคิดใหม่ ๆ ที่ยึดหลักปัญญาและเมตตาเช่นเดียวกันนี้เอง ทำให้พุทธศาสนากลายเป็นศาสนาที่มีพลังแรงกล้าและเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศทางทิศตะวันออกเหมือนกับสายน้ำที่ไหลลงสู่แม่น้ำใหญ่

3.เอเชียกลาง

ชาวจีนเริ่มหันมาสนใจศึกษาพุทธศาสนาโดยผ่านทางเอเชียกลาง ก่อนที่จะกล่าวถึงการเผยแพร่พุทธศาสนาจากประเทศอินเดียไปสู่ประเทศจีนนั้น จำเป็นจะต้องกล่าวถึง “Silk Road” ซึ่งเป็นถนนแห่งเศรษฐกิจที่สำคัญมากในสมัยนั้นเสียก่อน คือ ในระหว่างสมัยของจักรพรรดิฉู่ แห่งราชวงศ์ฮั่น (140-87 ก่อนคริสตกาล) ได้มีการสร้างเส้นทางพาณิชย์ขึ้น เริ่มจากดินแดนอันกว้างใหญ่ของทวีปเอเชียกลางไปเชื่อมต่อกับดินแดนทางตะวันตกและตะวันออก ในสมัยนั้นราชวงศ์ฮั่นได้แผ่ขยายอาณาเขตไปทางตะวันตกถึงเมืองเฟอร์กานา (Ferghana) ซาก์เดียนา (Sagdiana) ตุขาระ (Tukhara) และปาร์เชีย (Parthia) เมืองเหล่านี้เป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองและตื่นตัวในการค้ามาตั้งแต่สมัยของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ มหาราชแล้ว ในการค้าขายติดต่อกับประเทศทางตะวันตกเหล่านี้ สินค้าล้ำค่าใหม่ของจีนมีบทบาทสำคัญที่สุดเส้นทางพาณิชย์นี้จึงได้ชื่อว่า “ทางสายไหม” (Silk Road) ในระยะก่อนหรือหลังคริสตกาลประเทศอินเดียและจีนได้เริ่มมีสัมพันธไมตรีต่อกันในด้านวัฒนธรรมโดยผ่านเส้นทางพาณิชย์สายนี้ จึงกล่าวได้ว่า ทางสายนี้เป็นเส้นทางของพุทธศาสนาเช่นกัน

4.ประเทศจีน

ประวัติพุทธศาสนาในประเทศจีน เริ่มขึ้นเมื่อชาวจีนยอมรับคัมภีร์พุทธศาสนา และได้แปลเป็นภาษาจีนออกเผยแพร่ ผลงานเก่าแก่ที่สุดกล่าวได้ว่าเป็นพระสูตร 42 บท ซึ่งเป็นพระพุทธรพจน์ (Sutra in Forty-two Sections Spoken by Buddha) แปลโดยพระกาศยปมาตังคะ (Kāśyapamātanga) และคณะ ในระหว่างสมัย Ying-p'ing (ค.ศ.58-76) ของจักรพรรดิหึงแห่งราชวงศ์ฮั่น แต่ปัจจุบัน คัมภีร์นี้เป็นเพียงตำนานทางประวัติศาสตร์ที่ยังสงสัยกันอยู่ ส่วนคัมภีร์ที่มีหลักฐานยืนยันเชื่อถือได้ คือ คัมภีร์ที่อานวยการแปลโดย An-Shih-Kao ที่นครโลยาง (Lo-Yang) เมื่อประมาณ ค.ศ.148-171 จนกระทั่งถึงสมัยของราชวงศ์ซ่ง (Northern Sung Dynasty ค.ศ. 960-1129) งานแปลพระคัมภีร์ก็ยังคงดำเนินต่อไปเป็นเวลานับได้เกือบ 1000 ปี

ตอนต้นคริสตกาล พระสงฆ์จากประเทศในภาคกลางของทวีปเอเชียเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการนำเอาคัมภีร์พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศจีนแปลคัมภีร์เหล่านี้ออกสู่พวกฮั่น เช่น An-Shih-Kao จาก Parthia, K'ang-sêngkai จากสมารกันด์ (Samarkand) ได้เดินทางมาสู่นครโลยางเมื่อประมาณศตวรรษที่ 3 และได้แปล“สุขาวดีวิภูหสูตร(Sukhāvativyūha) นอกจากนั้นพระธรรมรักษ์ (Dharmaraksha หรือ Chu-fa-hu) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นผู้แปล “สัทธรรมปุณฑริกสูตร” (Saddharmapundarika) ก็มาจากแคว้นคฺุขาระและพำนักอยู่ที่นครโลยาง (เซียงอาน) ราวปลายศตวรรษที่ 3 จนถึงต้นศตวรรษที่ 4 ในราวต้นศตวรรษที่ 5 เมื่อพระกุมารชีพ (Kumārajīva) ผู้มาจากแคว้นกุฉา (Kucha) ได้ทำให้งานแปลพระคัมภีร์พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นถึงจุดสุดยอด

นับแต่นั้นเป็นต้นมา พระสงฆ์จากประเทศจีนก็ได้เดินทางไปยังอินเดียเพื่อศึกษาภาษาสันสกฤตและพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ผู้บุกเบิกหนทางนี้ เช่น หลวงจินฟาเทียน (Fa-hsien ค.ศ.339-420) ได้เดินทางจากเซียงอานไปพำนักอยู่ที่ประเทศอินเดียเป็นเวลาถึง 15 ปี จึงได้เดินทางกลับ ในบรรดาพระสงฆ์จีนที่เดินทางไปประเทศอินเดียนั้น มีพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเด่นที่สุด คือ พระสมณะเฮียนจิ่ง (Hsuan-chuang ค.ศ.602-664) ได้อยู่ที่อินเดียเป็นเวลา 19 ปี (ค.ศ.627-645) นอกจากนั้นก็ยังมีสมณะอิจิ่ง (I-ching ค.ศ.635-713) ได้เดินทางไปอินเดียโดยทางเรือในปี ค.ศ.671 และหลังจากเวลาผ่านไปถึง 25 ปี แล้ว จึงได้เดินทางกลับโดยทางเรือเช่นกัน

พระสงฆ์เหล่านี้ได้เดินทางไปประเทศอินเดียเพื่อศึกษาภาษาสันสกฤตและเลือกนำเอาพระคัมภีร์คำสอนของพระพุทธเจ้ากลับไปยังประเทศจีนด้วย อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการแปลคัมภีร์เหล่านี้ด้วยสมณะเฮียนจิ่งได้แสดงความสามารถในด้านภาษาศาสตร์อย่างเด่นชัด และด้วยพลังความสามารถอันปราดเปรื่องของท่าน งานแปลพระคัมภีร์พุทธศาสนาเจริญถึงจุดสุดยอดอีกครั้งหนึ่ง

นักปราชญ์ที่ศึกษาพุทธศาสนาในยุคต่อมาได้กล่าวถึงผลงานแปลในสมัยก่อนซึ่งมีพระกุมารชีพเป็นตัวแทนแห่งสมัยว่า เป็น “งานแปลสมัยเก่า” ฉะนั้น ผลงานแปลในสมัยหลัง เช่น ผลงานสมณะเฮียนจิ่ง ก็เป็น “ผลงานแปลใหม่” ฉะนั้น

การที่พวกพระสงฆ์จีนเหล่านี้ได้แปลคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นจำนวนมากมาฆา-
ศานนี้เองทำให้แนวความคิดและหลักปฏิบัติธรรมทางศาสนาของพวกเขาค่อย ๆ มีแนว
โน้มที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของจีนมากขึ้นทีละน้อย ๆ ทั้งในด้านอุปนิสัย ความ
ต้องการและความเชื่อมั่นในตนเอง ตอนแรกพวกเขาเคยมี แนวความคิดที่เอนเอียงไปทาง
ด้านอภิปรัชญาที่ว่าด้วย “สุนyata” แต่ในที่สุดพวกเขาก็หันหลังให้นิกายหินยาน และมุ่ง
ให้ความสนใจในนิกายมหายานเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งกว่านั้น แนวโน้มนี้ยังคงค่อย ๆ กลายมา
เป็นนิกายเทนได (Tendai Sect) และในที่สุดก็ก้าวไปถึงจุดสุดยอดของกำเนิดแห่ง “นิกาย
เซน” (Zen Sect)

ช่วงหลังของศตวรรษที่ 6 พระสมณะเจ้า Chih-i (ค.ศ.538-597) ซึ่งเป็นสังฆปริ
นายกองที่ 3 ได้ทำให้นิกายเทนไดบรรลุความสำเร็จสุดยอดในประเทศจีน พระสมณะ
เจ้า Chih-i เป็นยอดนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนาที่เด่นมากที่สุดคนหนึ่งของ
สมัยนั้น ได้จำแนกพระพุทธรูปออกเป็นหมวดหมู่เช่น “ศีล 5” และ “มรรค 8” ซึ่งเป็น
หลักคำสอนที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อพุทธศาสนาในประเทศจีนและญี่ปุ่นมา
จนทุกวันนี้

หากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่าคัมภีร์พระสูตรต่าง ๆ ที่นักปราชญ์จีนนำมาแปล
นั้น ทำกันโดยมิได้คำนึงถึงลำดับก่อนหลัง คือ ได้ฉบับไหนมาก่อนก็แปลก่อนจึงเกิด
ปัญหาว่า จะทำความเข้าใจในต้นกำเนิดของพระสูตร และวิวัฒนาการของแนวความคิด
ในพระสูตรที่มีอยู่มากมายมาฆาศานได้อย่างไร ทางเดียวที่จะแก้ปัญหานี้ได้ก็คือ จำเป็น
จะต้องเข้าใจพุทธศาสนาอย่างกว้าง ๆ ทั้งหมดและใช้ความสามารถในการตีความหมาย
ตามแนวความเข้าใจของตนเองให้ได้ การตีความหมายของพระสูตรจึงเป็นงานค้นคว้าที่
สำคัญของนักปราชญ์จีนในสมัยนั้น ในบรรดานักปราชญ์เด่น ๆ ของจีน สมณะ Chih-i
เป็นปราชญ์ที่สามารถแจกแจงจัดลำดับพระสูตรและมีวิธีอธิบายที่แจ่มชัด มีเหตุผลจริงใจ
แต่ปัจจุบันผลงานของท่านได้เสื่อมอิทธิพลไปเกือบหมดสิ้นแล้วเมื่อเทียบกับการศึกษา
ค้นคว้าพุทธศาสนาในแนวใหม่

ตามประวัติพุทธศาสนาของจีน นิกายเซน (Zen Sect) เป็นนิกายที่เกิดขึ้นทีหลังสุด ผู้ให้กำเนิดนิกายนี้กล่าวกันว่าเป็น พระสมณะ โพธิธรรม (Bodhi dharma ค.ศ.528) ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ แต่ผลงานที่ท่านได้ทำหว่านเมล็ดไว้เพิ่งมาออกดอกผลงามเพียงหลังสมัยของ Hui-nêng (ค.ศ.638-713) ซึ่งเป็นสังฆปริณายก องค์ที่ 6 หลังศตวรรษที่ 8 จีนได้ส่งพระภิกษุสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญไปทำการเผยแพร่ นิกายเซนยังที่ต่าง ๆ ทำให้ นิกายเซน เจริญรุ่งเรืองติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ

เราจะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา และได้หยั่งลึกลงไป ในจิตใจของชาวจีน พุลง่าย ๆ ก็คือ มีการผสมแนวความคิดทางปรัชญาแบบจีน รวมเข้าไปในพระพุทธพจน์ของพระพุทธโคดม เกิดเป็นพุทธศาสนาที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เหมือนสายน้ำใหญ่ที่มีกระแสน้ำสายอื่นไหลมาบรรจบรวมกันจนกลายเป็นแม่น้ำใหญ่ ไหลไปหล่อเลี้ยงประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออกให้ชุ่มฉ่ำตั้งแต่นั้นมา

5. ญี่ปุ่น

ประวัติพุทธศาสนาของญี่ปุ่นเริ่มต้นในศตวรรษที่ 6 ราว ค.ศ.538 เมื่อภิกษุตรีขัแห่งประเทศเกาหลี ได้ส่งราชทูตไปถวายพระพุทธรูปและม้วนคัมภีร์พระสูตรแก่จักรพรรดิ Kinmei นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาประวัติศาสตร์พุทธศาสนาก็ได้ดำเนินติดต่อกันเรื่อยมา จนกระทั่งทุกวันนี้เป็นเวลากว่า 1400 ปีแล้ว

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานนี้ มีข้อควรสังเกตสำคัญ ๆ 3 ประการคือ ประการแรก โดยประมาณอย่างคร่าว ๆ แล้ว พุทธศาสนาของญี่ปุ่นเริ่มต้นในราวศตวรรษที่ 7-8 หลักฐานที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานนี้คือ มีการสร้างวัดโฮริวจิ (Horyuji ค.ศ.607) และวัดโทไดจิ (Todaiji ค.ศ.752) เมื่อมองย้อนกลับไปในสมัยนั้นสิ่งหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามไปก็คือ ความจริงที่ว่า อารยธรรมทางตะวันออกได้เจริญและแผ่ขยายไปทั่วทวีปเอเชีย ในขณะที่อารยธรรมตะวันตก ตกอยู่ในยุคแห่งความมืดมัว ในประเทศจีน

ภาคกลางของเอเชีย อินเดีย และประเทศแถบทะเลใต้ ความเคลื่อนไหวตื่นตัวในด้าน ความคิด ศาสนา และศิลปะได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วราวอัศจรรย์ ควบคู่ไปกับความเคลื่อนไหวเหล่านี้ พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามามีอิทธิพลต่อผู้คนทางโลกตะวันออกด้วย การก่อสร้างวัด โฮริวจิและโทไดจิที่สวยงามเลิศนี้เป็นประจักษ์พยานที่แสดงให้เห็นว่ากระแสแห่งวัฒนธรรมใหม่นี้ได้รับแรงคลาไจจากพุทธศาสนาที่ได้แผ่ขยาย ปกคลุมไปทั่วอาณาบริเวณอันกว้างใหญ่ของทวีปเอเชียจนสุดแดนด้านทิศตะวันออก การที่ญี่ปุ่นได้รับวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่แห่งยุคเข้ามา นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่คิดที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเป็นที่รู้จักแก่ชาวโลกในสมัยนั้นมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมของญี่ปุ่นเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดก็คือ พระพุทธศาสนา นั่นเอง วัดในพุทธศาสนาหลายมาเป็นศูนย์รวมทางสังคมที่สำคัญมาก และพระสงฆ์ก็เป็นผู้นำในการศึกษาแนวใหม่ นี่คือสภาพที่แท้จริงของพุทธศาสนาในระยะแรกที่ได้รับการปลูกฝังในประเทศนี้

ในศตวรรษที่ 9 พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง 2 รูป คือ โชโจ (เคนเกียวไดชิ ค.ศ. 767-822) และคูโจ (โคโบไดชิ ค.ศ. 774-835) ได้แต่งตั้งนิกายพุทธศาสนาของญี่ปุ่นโดยเฉพาะ คือ พุทธศาสนา “เฮอัน” (Heian Buddhist) โดยใช้หลักธรรมและระเบียบปฏิบัติดั้งเดิมมาเป็นรากฐานของแบบ “เฮอัน” และได้สร้างวัดที่เขา “ฮิเอ” (Mt. Hiei) และ “โคยะ” (Mt. Koya) ซึ่งเป็นที่สงบเหมาะสำหรับการบำเพ็ญเพียรแทนที่จะสร้างที่เมืองหลวงอย่างที่เคยเป็นมาเพราะวัดในเมืองทั้งหลายมักจะกลายเป็นที่ที่พวกราชตระกูลและชนชั้นสูงมาชุมนุมกันเพื่อฆ่าเวลาเท่านั้น นิกายเทนไดและนิกายชินกอนซึ่งเป็นนิกายที่โชโจและคูโจก่อตั้งขึ้นนี้ได้รับความเชื่อถือเลื่อมใสจากบรรดาราชาวงศ์และขุนนางชั้นสูงของสมัยนั้นตลอดมาเป็นเวลาประมาณ 300 ปี

ข้อควรสังเกตประการที่สองคือระหว่างศตวรรษที่ 12-13 มีพระสงฆ์ที่ยิ่งใหญ่อีกหลายรูป เช่น โฮเนน (Honen ค.ศ.1133-1212) ชินรัน (Shinran ค.ศ.1173- 1262) โดเกน (Dogen ค.ศ.1200-1253) และนิชิเรน (Nichiren ค.ศ.1222-1282) เป็นต้น เมื่อพูดถึงพุทธศาสนาในญี่ปุ่นเราไม่อาจละเลยที่จะไม่กล่าวถึงนามของพระสงฆ์ผู้ยิ่งใหญ่เหล่านี้เพราะเหตุใดในช่วงศตวรรษนี้จึงได้มีพระสงฆ์ผู้ยิ่งใหญ่หลายท่านเกิดขึ้นแล้วเหตุผลก็คือ พวกเขาต้องเผชิญปัญหาาร่วมกัน หากจะถามต่อไปว่า ปัญหาาร่วมกันนั้น คืออะไร ก็อาจจะตอบได้ว่า ชาวญี่ปุ่นยอมรับพระพุทธศาสนาแต่เฉพาะที่เป็นแบบอย่างของชาวญี่ปุ่นเองเท่านั้น

อาจมีผู้สงสัยว่า พุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าสู่ญี่ปุ่นเป็นเวลานานก่อนหน้าแล้วมิใช่หรือ ถ้าพิจารณาตามประวัติศาสตร์แล้วจะเห็นว่าเป็นจริงตามนั้น แต่ระยะเวลากว่าที่ชาวญี่ปุ่นจะสามารถรับเข้ามาย่อยและปรับ จนกระทั่งเป็นวัฒนธรรมซึ่งมีเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นของญี่ปุ่นเองโดยแท้จำเป็นต้องใช้เวลานานหลายร้อยปี จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 7-8 นั่นเอง พุทธศาสนาของญี่ปุ่นจึงเริ่มเป็นตัวเป็นตน มีความมั่นคงขึ้น และในระหว่างศตวรรษที่ 12-13 ด้วยผลแห่งความพยายามของพระสงฆ์ผู้ปรีชาสามารถทั้งหลาย พระพุทธศาสนาก็ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศ

หลังสมัยของพระสงฆ์ผู้เป็นปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่เหล่านี้แล้วพระพุทธศาสนาของญี่ปุ่นก็มิได้รุ่งเรืองขึ้นกว่าเดิมอีกเลยแต่มีข้อควรสังเกตข้อหนึ่ง คือ มีผลงานการค้นคว้าเกี่ยวกับพุทธศาสนาดั้งเดิมด้วยในการศึกษาวิชาพุทธศาสนายุคหลัง ๆ

นับตั้งแต่ที่ชาวญี่ปุ่นเริ่มยอมรับนับถือพุทธศาสนาเป็นต้นมาก็ได้รับอิทธิพลจาก

พุทธศาสนานิกายมหายานของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากกำเนิดของพระสงฆ์ผู้เป็น
ปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่เหล่านั้น ในศตวรรษที่ 12-13 แล้ว การเผยแพร่คำสั่งสอนของนิกาย
มหายานกลายเป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดผู้ค้นคิดนิกายอื่น ๆ ขึ้นมาใหม่หลายนิกาย
จนกระทั่งถึงสมัยเมจิยุคกลาง (Mid Meiji) จึงได้เริ่มมีการศึกษาพุทธศาสนาในแนว
ดั้งเดิม ผลจากการศึกษาพุทธศาสนาในแนวเดิมนี้อาจทำให้พุทธศาสนิกชนญี่ปุ่นทั้งหลาย
สำนึกได้ว่านอกเหนือจากพระสงฆ์ผู้นิกายต่าง ๆ แล้ว ยังมีพระพุทธรูปโคดม ผู้ทรงเป็น
พระศาสดาของพุทธศาสนาอยู่ และทำให้ผู้ที่สนใจแต่นิกายมหายานได้ตระหนักถึงหลัก
พระธรรมคำสอนซึ่งเป็นพระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้าด้วย แต่แนวโน้มใหม่นี้ยังจำกัด
อยู่ในขอบข่ายของการศึกษาเท่านั้น ไม่มีอิทธิพลที่จะกระตุ้นให้เกิดความศรัทธาอย่าง
แรงกล้าในศาสนาขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามก็ยังมีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาของชาว
ญี่ปุ่นค่อย ๆ เปลี่ยนไปไม่น้อยทีเดียว ผู้เขียนจึงใคร่ที่จะให้แนวความคิดนี้เป็นข้อสังเกต
ประการสุดท้าย

ประวัติการเผยแพร่ของพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่กำเนิดขึ้นจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระศากยมุณี (Shakyamuni) โดยที่พระองค์ทรงเทศนาสั่งสอนธรรมจนตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์เป็นเวลาถึง 45 ปี ดังนั้นคำพูดที่พระองค์ทรงใช้ในการเทศนาสั่งสอนจึงมีอิทธิพลในทางศาสนาอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากความจริงที่ว่า มีธรรมสถาน (Dharma gates) 84,000 แห่งและมีโรงเรียนสอนธรรมอีกเป็นจำนวนมาก การสอนของธรรมสถานและโรงเรียนเหล่านี้เกี่ยวข้องกับพระธรรมของพระศากยมุณี หนังสือชื่อ “อิสไซเคียว” หรือ “โคไซเคียว” (Issaikyo or Daizokyo) เป็นหนังสือที่รวบรวมจารึกคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สมบูรณ์เล่มหนึ่ง

พระศรีศากยมุณีทรงเน้นความสำคัญในความเสมอภาคของมนุษย์ พระธรรมของพระองค์จึงใช้คำพูดง่าย ๆ ที่ใช้กันอยู่ประจำวัน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าใจคำสอนของพระองค์ได้ทั้งหมด ทรงแสดงธรรมเทศนาสั่งสอนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นจำนวนมากมายมหาศาล โดยไม่ทรงหยุดพักเลยแม้แต่วันเดียวตราบจนกระทั่งเสด็จปรินิพพานเมื่อพระชนมายุได้ 80 พรรษา

หลังจากที่พระองค์ทรงเสด็จปรินิพพานแล้ว พระสาวกทั้งหลายก็ได้เทศนาสั่งสอนพระธรรมที่ได้รับฟังมาจากพระองค์ต่อไป แต่ในขณะที่คำสอนได้ถูกถ่ายทอดและบอกเล่าต่อ ๆ กันไปนั้น ก็อาจจะมีความคิดพลาดเกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิด การได้ยินหรือความเข้าใจของสาวกแต่ละคนนั่นเอง อย่างไรก็ตามพระพุทธพจน์ควรจะต้องได้รับการถ่ายทอดและเผยแพร่อย่างถูกต้อง และทั่วถึงประชาชนทุกคนไม่ลำเอียง หรือเลือกที่รักมักที่ชัง ดังนั้นบรรดาพระเถระชั้นผู้ใหญ่จึงได้มาประชุมกันเพื่อทำการสังคายนาพระธรรม ด้วยการนำสิ่งที่ได้ยินได้ฟังจากพระพุทธองค์มาบอกเล่าซึ่งกันและกัน และซักถามทำความเข้าใจกันว่าถูกต้องหรือไม่ เมื่อสอบทานกันเป็นที่แน่นอนแล้วก็ทำการจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การสังคายนาใช้เวลาหลายเดือนทีเดียวจึงสำเร็จลุล่วง ต่อมาได้มีการเพิ่มเติมอรรถาธิบาย

และคำวิจารณ์โดยพระเถระผู้ใหญ่ลงไปด้วย และรวมเรียกจารึกที่เพิ่มเติมนี้เข้ากับพระสูตรและพระวินัยว่า “Sanzokyo” หรือ “ไตรปิฎก” ในภาษาสันสกฤต “Sanzokyo” ประกอบด้วย Kyozo (พระสูตร) Ritsuzo (พระวินัย) และRonzo (พระอภิธรรม) “Zo” แปลว่าภาษาที่รองรับหรือบรรจุ “Kyo” แปลว่าคำสอนของพระพุทธเจ้า “Ritsu” แปลว่าระเบียบวินัยหรือสิกขาบทของสงฆ์ “Ron” แปลว่า อรรถาธิบายและบทวิจารณ์ที่พระเถระผู้ใหญ่ได้เพิ่มเติมเข้าไป

เกือบทุกนิกายได้ทำการเก็บรักษาคัมภีร์ของตน(สันสกฤต : Tripitaka, บาลี : Tipitaka) แต่มีคัมภีร์ที่หลงเหลืออยู่ครบถ้วนบริบูรณ์อยู่เพียงชุดเดียว คือคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีซึ่งเป็นของนิกายเถรวาท คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีนี้มีบทบาทที่สำคัญและได้รับการจารึกอย่างแพร่หลายในหมู่ประเทศที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งอยู่ในแถบเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตามตำนานกล่าวกันว่า พุทธศาสนาได้รับการนำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศจีนเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 67 ระหว่างรัชสมัยของพระเจ้าหมิง (King Ming) แห่งราชวงศ์ฮั่น (Latter Eastern Han Dynasty) แต่แท้ที่จริงแล้วได้มีการนำเอาพระคัมภีร์ของพระพุทธเจ้าเข้ามาและแปลเป็นภาษาจีนเมื่อ 87 ปีต่อมาคือราว ๆ ค.ศ. 151 ในรัชสมัยของพระเจ้า Huan แห่งราชวงศ์เดียวกัน ในช่วงเวลานั้นพุทธศาสนามหายานได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย คัมภีร์พระพุทธานุคตันและคัมภีร์มหายานจึงได้สืบทอดมาถึงประเทศจีนโดยปราศจากการแบ่งแยก หลังจากนั้น ความพยายามในการแปลคัมภีร์ก็ยังคงดำเนินสืบต่อกันมากกว่า 1,700 ปี นับจำนวนได้ถึง 1,440 บทธรรม หรือ 5,586 เล่มสมุด และความพยายามในการสงวนรักษาพระธรรมที่แปลแล้วนี้ได้เริ่มทำกันในต้นราชวงศ์ Wei แต่ได้กระทำการตีพิมพ์ในสมัยราชวงศ์ซ่ง (Northern Sung Dynasty) ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับที่มีการเพิ่มเติมงานของพระเถระผู้ใหญ่ของจีนรวมเข้าไป พระคัมภีร์ที่ได้รับการเพิ่มเติมนี้จึงไม่เหมาะที่จะเรียกว่า “Sanzokyo” อีกต่อไป เมื่อถึงสมัย Suci จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “Issaikyo” ซึ่งแปลว่า รวมพระธรรมฉบับสมบูรณ์ พอถึงสมัยถังก็เปลี่ยนมาเรียกว่า “Daizokyo”

ส่วนทางทิศตะวันตกนั้นได้รับพระพุทธศาสนาเข้าไปเมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 7 และระหว่างคริสตศตวรรษที่ 9-11 นับเป็นเวลากว่า 150 ปีที่มีการแปลคัมภีร์พุทธศาสนาจนเกือบหมดสิ้น

นอกจากภาษาเกาหลี ญี่ปุ่น สิงหล เขมร ตุรกี และภาษาตะวันออกเกือบทั้งหมดแล้ว ยังมีการแปลเป็นภาษาละติน ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน และอิตาลีด้วย จะเห็นได้ว่าพุทธภาพของพระศากยมุณีได้แผ่ขยายไปทั่วทุกมุมโลก

อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาถึงวิธีการแปลแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้ง ๆ ที่การพัฒนาของพุทธศาสนามีอายุมาถึง 2,000 กว่าปี และมีหนังสือพระธรรมที่แปลแล้วถึง 10,000 เล่มหรือมากกว่าก็ตาม การที่จะดึงเอาความหมายที่แท้จริงพระพุทธพจน์ออกมาเป็นเรื่องยากทีเดียวแม้ว่าจะมีหนังสือ “Daizokyo” เป็นแนวทางให้ค้นคว้า ผู้ศึกษาจำเป็นต้องใช้ความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วยการตีความหมายของพระพุทธพจน์

หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นคำสอนที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของเรา ไม่เช่นนั้นแล้วก็ไม่อาจจูงใจหรือโน้มน้าวจิตใจของคนทั่วไปให้หันมาเชื่อถือได้ ดังนั้นอย่างน้อยที่สุด พระธรรมที่เราควรจำคิดว่าไว้ควรมีความเรียบง่าย มีความเป็นกลาง มีเนื้อหาสาระ มีความถูกต้อง ใช้คำง่าย ๆ ที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน

หนังสือ “พระธรรม” เล่มนี้ เป็นหนังสือที่เรียบเรียงขึ้นโดยคำนึงถึงความสำคัญดังกล่าวเพื่อถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งมีอายุมากกว่า 2,000 ปีแล้ว ให้สืบต่อไป อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ยังมีข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขอยู่อีกมากมาย เพราะพระพุทธพจน์นั้นมีความหมายลึกซึ้งมาก และพระพุทธคุณนั้นก็หาขอบเขตจำกัดมิได้ ยากที่ปुरुชนทั่วไปจะสามารถเรียนรู้หรือเข้าใจให้ถ่องแท้ถูกต้องทั้งหมดได้

คณะผู้จัดทำได้ตั้งความหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับ ทั้งในด้านเนื้อหาที่เชื่อถือได้และคุณค่าต่อชีวิต ในการจัดพิมพ์ครั้งต่อ ๆ ไป

ประวัติของหนังสือ “คำสอนของพระพุทธเจ้า”

หนังสือเล่มนี้ได้ปรับปรุงแก้ไขและรวบรวมมาจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น คือ “ชินยาคุ บุคเคียว เซอเคน” (คัมภีร์พระพุทธศาสนาฉบับแปลใหม่) ซึ่งตีพิมพ์เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2468 โดยสมาคมส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีสมณะเจ้ามูอัน คิซี เป็นประธานกรรมการ

ฉบับพิมพ์ครั้งแรกเป็นภาษาญี่ปุ่น รวบรวมโดยมีศาสตราจารย์ ชิวากู ยามาเบ และศาสตราจารย์ ชิเซน อะคะนุเมะ เป็นหัวหน้า และได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาหลายท่าน ใช้เวลาประมาณ 5 ปี จึงสำเร็จเป็นรูปเล่มออกมา

องค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาจึงขอแสดงความขอบคุณต่อสมณะเจ้า มูอัน คิซี และคณาจารย์ทั้งหลายที่ได้ให้ความร่วมมือในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ไว้ ณ ด้วยเมื่อสมัยโชวะ (พ.ศ.2496-2532) ทางสมาคมได้จัดพิมพ์หนังสือ “คัมภีร์พระพุทธศาสนา ฉบับประชาชน” ออกจำหน่าย และได้รับความนิยอย่างกว้างขวาง

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2477 มีการจัดการประชุมของกลุ่มยูวพุทธศาสนิกชนแห่งภาคพื้นแปซิฟิกขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่น จึงได้มีการแปล “คัมภีร์พระพุทธศาสนา ฉบับประชาชน” เป็นภาษาอังกฤษ และพิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ในนามของสมาคมยูวพุทธศาสนิกชนแห่งญี่ปุ่น ให้ชื่อหนังสือว่า “The Teaching of Buddha” โดยได้รับความร่วมมือในการแปลจาก Mr. D. Goddard

ในปี พ.ศ. 2505 เนื่องในโอกาสครบรอบ 70 ปีที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าไปในญี่ปุ่น นายเฮฮัน นูมะตะ ผู้ก่อตั้งบริษัท มิตสึโตโย จึงได้พิมพ์ “คำสอนของพระพุทธเจ้า” ฉบับภาษาอังกฤษขึ้นอีก

ในปีพ.ศ. 2508 เมื่อนาย เฮฮัน นูมะตะ ได้จัดตั้งมูลนิธิ องค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาขึ้นแล้ว ก็ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือ “คำสอนของพระพุทธเจ้า” ฉบับภาษาอังกฤษออกเผยแผ่ไปทั่วโลก

ตามโครงการนี้ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขหนังสือเล่มนี้ขึ้นในปี พ.ศ. 2509 มีสมาชิก คือ บรรดาศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้แก่ ศ.จ. อะชิโฮชิ

คิโน ศ.จ. ชิวยู คณะโอะคะ ศ.จ.เซนโน อิชิกามิ ศ.จ. ชินโค ซะเอกิ ศ.จ.โคโด มัตสึนามิ ศ.จ.โซจุน บันโด ศ.จ. ทาเคมิ ทาคาเซ นอกจากนี้แล้วยังมี ศ.จ. ฟูมิโอะ มาสุทานิ มิสเตอร์ N.A.Waddell และนาย โดชิซึเคะ ซิมิสี ร่วมอยู่ด้วยและได้จัดพิมพ์ “คำสอนของ พระพุทธเจ้า” ขึ้นในแนวใหม่เป็นภาคภาษาญี่ปุ่น-อังกฤษ

ในปีพ.ศ. 2515 ศ.จ.ชิวยู คณะโอะคะ ศ.จ.เซนโน อิชิกามิ ศ.จ.โซชู ฮานายามา ศ.จ.กวานเซอิ ทามุระ และศ.จ. ทาเคมิ ทาคาเซ ได้แก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการพิมพ์ บางอย่างในหนังสือและรวบรวมพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษขึ้นมาใหม่

ปีพ.ศ. 2516 ได้มีการแก้ไขตัวอักษรจีนและข้อบกพร่องต่าง ๆ หลายแห่งโดย คณาจารย์หลายท่าน คือศ.จ. เรียวทัตสึ ชิโอะอิริ ศ.จ. ทาเคมิ ทาคาเซ ศ.จ. อิโรชิ ทาชิคาวา ศ.จ. กวานเซอิ ทามุระ ศ.จ.โซจุน บันโด ศ.จ.โซชู ฮานายามา และจัดพิมพ์ฉบับ ภาษาญี่ปุ่นขึ้นมาใหม่

ปีพ.ศ. 2517 เนื่องจากคำแปลในภาคภาษาอังกฤษบางตอนมีส่วนที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสมจึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกันอีกครั้งหนึ่งโดยมี ศ.จ. โคโด มัตสึนามิ ศ.จ.โซจุน บันโด ศ.จ. ชินโค ซะเอกิ ศ.จ. โดย โทคุนางา ศ.จ.กวานเซอิ ทามุระ และศ.จ.โซชู ฮานายามา ซึ่งเป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการ และได้รับความร่วมมือจากมิสเตอร์ Richard K. Steiner คราวนี้ได้รับพิมพ์ภาคภาษาญี่ปุ่นเข้าไปด้วย เป็นฉบับอังกฤษ-ญี่ปุ่น

ปีพ.ศ. 2521 มีศ.จ. ชิเกโอะ กามะตะ และศ.จ. ยาสึอากิ นารา เข้าร่วมเป็น บรรณาธิการ ต่อมาในปีพ.ศ. 2543 การรวบรวมเนื้อหาได้ถูกเรียบเรียงใหม่โดยสมาชิก ดังต่อไปนี้ ศ.จ. เซนโน อิชิกามิ ศ.จ. ยาสึอากิ นารา ศ.จ. โคโด มัตสึนามิ ศ.จ. โซจุน บันโด ศ.จ. เคนเนท ทานากะ ศ.จ. โซโกะ วาดานาเบะ ศ.จ.โยชิยาสึ โยเนซาวะ และ ศ.จ. เซนกาคุ มาอะคะ(ทำหน้าที่หัวหน้าบรรณาธิการ)

นอกจากนี้แล้ว ได้มีการปรับปรุงแก้ไขอีกเพื่อให้อ่านง่ายขึ้นโดยการให้นักเรียน ในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาของญี่ปุ่นและอเมริกาอ่านหนังสือเล่มนี้โดยตลอด หลังจากนั้นกองบรรณาธิการก็ได้พบปะเพื่อและเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะจาก นักเรียนเหล่านี้และจัดการปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์ “คำสอนของ พระพุทธเจ้า” ฉบับภาษาอังกฤษ-ญี่ปุ่น ขึ้นมาใหม่

ส่วนหนังสือ “คำสอนของพระพุทธเจ้า” ฉบับแปลภาคภาษาไทยนี้ แปลโดย

อาจารย์จินตนา ยาสุควา แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียวภาษาต่างประเทศ (Tokyo-University of Foreign Studies) โดยได้รับคำแนะนำและตรวจทานจากศาสตราจารย์ โอซามุ มัตสึยามา อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิแผนกภาษาไทยแห่งมหาวิทยาลัยเดียวกัน นอกจากนั้นยังได้รับคำอธิบายต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาของลัทธิมหายานซึ่งมีแนวความคิดแตกต่างไปจากแนวความคิดของลัทธิหินยานที่แพร่หลายอยู่ในประเทศไทย จากศาสตราจารย์ โชยู ฮานายามา ศาสตราจารย์ ความเชอิตามุระ แห่งองค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนา

และในฉบับปรับปรุง ปีพ.ศ.2555 นี้ ได้รับความช่วยเหลือจาก พระมหาชฎพงษ์ กตปุณฺโณ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา แห่งมหาวิทยาลัยโตโย (Toyo University) ในการแปลเนื้อหาเพิ่มเติมตามฉบับปรับปรุงภาคภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขคำแปลและเนื้อหาบางส่วนเพื่อให้เข้าใจง่ายและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

มิถุนายน 2555

ครุฑชนี คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ชีวิตมนุษย์	หน้า	บรรทัด
ความหมายของชีวิต	5	10
สภาวะที่แท้จริงของโลก	96	13
วิถีทางดำเนินชีวิตที่ทุกคนปรารถนา	235	12
การมองชีวิตในทัศนะที่ผิด	45	1
ความเข้าใจในชีวิตที่ถูกต้อง	41	9
ชีวิตที่มีอคติ	57	9
แต่ผู้ที่ยังตกอยู่ในความลุ่มหลง (ขาดก)	127	1
ชีวิตคน (ขาดก)	90	14
ถ้ามนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยคณหาราคะ (ขาดก)	90	1
คนแก่ คนเจ็บ และคนตาย สอนให้รู้ถึงอะไร (นิทาน)	93	11
ความตายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (นิทาน)	94	17
สิ่งที่ไม่มีใครในโลกนี้ทำสำเร็จ 5 อย่าง	48	8
อริยสัจ 4	49	1
ความหลงผิดและความรู้แจ้ง ล้วนมีกำเนิดจากจิตใจ	49	12
หลัก 20 ประการที่ยากแต่มีค่ายิ่งควรที่ปุถุชนจะพึงกระทำให้สำเร็จ	133	5

ศรัทธา

ศรัทธา คือ ความเชื่อถืออย่างแรงกล้า	179	7
ศรัทธามีหลักสำคัญ 3 ประการ	181	1
ศรัทธา คือ การแสดงออก	182	1
ศรัทธาเกิดขึ้นจากความจริงใจ	181	8
การค้นหาความจริงยากเหมือนคนตาบอดพยายามอธิบายลักษณะ		

	หน้า	บรรทัด
ที่แท้จริงของช้างจากการสัมผัส (ชาดก).....	75	1
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติพุทธ อยู่ที่ไหน (ชาดก)	78	1
ธรรมชาติพุทธถูกบังคับด้วยคันหาราคะ (ชาดก).....	73	9
ความสงสัยกลางแคลงใจเป็นอุปสรรคต่อศรัทธา.....	182	10
พระพุทธเจ้าเป็นบิดาของทุกสิ่งในโลกและมนุษย์ทุกคน เป็นบุตรของพระองค์.....	35	13
ปัญญาผู้แจ้งของพระพุทธเจ้ากว้างและลึกดังมหาสมุทรอันกว้างใหญ่....	34	7
พระพุทธเจ้าทรงมีน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา อย่างใหญ่หลวง.....	15	1
ความเมตตาของพระพุทธเจ้าไม่มีที่สิ้นสุด.....	16	5
พระพุทธเจ้าไม่มีรูปลักษณ์.....	13	12
พระพุทธเจ้าทรงเทศนาสั่งสอนตลอดชีวิตของพระองค์.....	23	11
พระพุทธเจ้าทรงใช้นิยายเกี่ยวกับชีวิตและความตาย ในการสอนเพื่อจูงใจประชาชน.....	23	11
พระพุทธเจ้าทรงช่วยประชาชนให้ได้พบหนทางหลุดพ้นจาก ความทุกข์ทรมานในโลกโดยเล่านิทานประกอบการสอน.....	20	1
โลกแห่งความรู้แจ้งในสังขาร.....	237	10
ความเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธพระธรรม และพระสงฆ์.....	178	1
การศึกษาวีธีรักษาศีล ผีจิดใจให้มั่นคง และประพฤติตน ด้วยความฉลาดสุขุม.....	163	12
มรรค 8.....	166	9
หนทางทั้ง 6 ที่จะนำไปสู่การบรรลุอรหัตผล.....	169	1
การปฏิบัติที่ถูกต้อง 4 ประการ.....	168	8

	หน้า	บรรทัด
ข้อควรสำเนียง 4 ประการ.....	168	1
พลังอำนาจ 5 ประการที่จะนำไปสู่หนทางแห่งการตรัสรู้.....	168	14
สภาวะจิตที่ไม่มีขอบเขตจำกัด 4 สภาวะ.....	171	13
ผู้ที่สามารถเข้าใจอริยสัจ 4.....	39	12
ความตายและความไม่จริงของชีวิต.....	12	16
ผู้ที่เชื่อในพระอมิตากพุทธจะเข้าไปเกิดในดินแดนบริสุทธิ์ของพระองค์	113	1
ทำตัวท่านให้เป็นเสมือนแสงประทีปและมีความเชื่อมั่นในตนเอง.....	10	16

การฝึกสมาธิ

บุคคลควรคำนึงว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับตน คือ อะไร (นิทาน อุปมาอุปไมย).....	150	6
จระวิงก้าวแรกของท่าน.....	133	1
จงอย่าลืมสิ่งที่ท่านแสวงหา (นิทาน อุปมาอุปไมย).....	152	7
การที่จะบรรลุผลสำเร็จในสิ่งใดได้ จะต้องมีความอดทน ต่อความลำบาก (นิทาน).....	159	1
จงเข้มแข็งแม้ว่าจะประสบแต่ความล้มเหลวซ้ำแล้วซ้ำเล่า (นิทาน).....	173	3
จงควบคุมจิตใจไม่ให้หวั่นไหวแม้จะตกอยู่ในภาวะที่ ไม่พึงปรารถนา (นิทาน).....	124	1
ผู้ที่เข้าใจและปฏิบัติธรรมเปรียบเสมือนกำลังเดินอยู่ในความมืดโดย มีแสงสว่างนำทาง.....	40	10
เราจะพบคำสอนเกี่ยวกับชีวิตได้ทุกหนทุกแห่ง (นิทาน).....	161	14

	หน้า	บรรทัด
มนุษย์มีแนวโน้มที่จะก้าวไปในทิศทางที่จิตใจต้องการ	121	15
หลักสำคัญของพระธรรมคำสอนก็คือ การควบคุมจิตใจของตนเอง	11	8
จงควบคุมจิตใจของท่านเป็นกรณีแรก	212	1
ถ้าท่านควบคุมจิตใจของท่านได้	122	1
สภาวะต่าง ๆ ของจิตใจ (ชาดก)	118	10
“จิตใจ” ไม่ใช่ “คน”	46	11
อย่าตกเป็นทาสของจิตใจ	11	1
จงเอาชนะจิตใจของท่านเอง	154	9
จงเป็นนายของจิตใจของท่านเอง	11	10
ความชั่วร้ายทั้งหลายเกิดจาก กาย วาจา ใจ	87	4
วาจากับใจ	125	6
ร่างกายของคนเราไม่ใช่อะไรอื่น นอกจากเป็นสิ่งที่ยืมมา (นิทาน)	143	7
ร่างกายเต็มไปด้วยความไม่บริสุทธิ์ทุกชนิด	130	14
จงอย่าโลก	11	1
จงรักษากาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ	123	9
จงมีความยุติธรรมและความมานะอดทน (นิทาน)	172	11

ความทุกข์ของมนุษย์

ความทุกข์ของมนุษย์เกิดจากจิตใจที่ผูกพัน	42	13
ทำอย่างไรจึงจะไม่เกิดทุกข์	13	3
ความลุ่มหลงและอวิชชานำไปสู่หนทางแห่งการตรัสรู้	59	7
ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นจากความทุกข์	116	1

เราจะพบหนทางแห่งการหลุดพ้นได้เมื่อไฟแห่งกิเลสดับไหม		
ดับมอดลง	141	14
ราคะเป็นมูลเหตุแห่งมายาทั้งปวง	85	11
คัมภีร์อาหาราคะเปรียบเสมือนนุพิษที่ซ่อนตัวอยู่ในสวนดอกไม้	86	1
จงอย่าผูกพันอยู่กับบ้านที่กำลังไฟไหม้ (ชาดก)	19	14
ค้นหาเป็นมูลเหตุของความชั่วร้าย	118	6
โลกนี้ตกอยู่ในท่ามกลางกองเพลิง	83	1
หากเรามุ่งแสวงหาแต่ชื่อเสียงเกียรติยศก็เท่ากับกำลัง		
กำลังเผาตัวเอง	119	9
หากเรามุ่งแสวงหาแต่ความมั่งคั่งและคัมภีร์อาหาราคะ		
ก็เท่ากับกำลังทำลายตัวเอง	119	13
คนฉลาดและคนโง่แตกต่างกันตามสันดานเดิม	134	1
คนโง่จะมองไม่เห็นความคิดของตนเอง (ชาดก)	141	1
คนโง่มักถือจรรยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี เพราะมองแต่ผลลัพธ์ที่ได้	141	3
สิ่งที่คนโง่มักจะกระทำ (ชาดก)	147	1

ชีวิตประจำวัน

จงให้ทานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	170	1
การให้ทาน 7 ประเภททั้ง ๆ ที่ยากจน	170	8
หนทางไปสู่ความมั่งคั่ง (นิทาน)	145	13
หนทางไปสู่ความสุข	132	10
อย่าลืมนุญคุณที่คอยได้รับ (นิทาน)	139	1

	หน้า	บรรทัด
มนุษย์มีหลายประเภท	89	1
ความหายนะมักบังเกิดขึ้นแก่ผู้มีใจอาฆาตเคັน	132	1
วิธีระงับอารมณ์ขุ่นเคือง (นิทาน)	232	3
จงอย่าหวั่นไหวกับคำติฉินนินทาของผู้อื่น (นิทาน)	122	11
ท่านไม่ได้มีชีวิตอยู่เพื่อเสื้อผ้า อาหาร หรือที่อยู่อาศัย	205	6
อาหารและเครื่องนุ่งห่มไม่ได้มีไว้เพื่อปรนเปรอความสุข	117	1
สิ่งที่ควรคำนึงถึงในเวลารับประทานอาหาร	208	7
สิ่งที่ควรคำนึงถึงในเวลานุ่งห่ม	207	6
สิ่งที่ควรคำนึงถึงในเวลานอน	208	17
สิ่งที่ควรคำนึงถึงในเวลาร้อนหรือหนาว	208	10
สิ่งที่ควรคำนึงถึงในชีวิตประจำวัน	206	10

เศรษฐกิจ

การใช้สิ่งของให้ถูกวิธี(นิทาน).....	221	10
ไม่มีทรัพย์สินใดที่จะเป็นของตนเองตลอดไป	221	1
ไม่ควรสะสมทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของคนผู้เดียว	223	12
ทำอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จ (นิทาน)	145	13

ชีวิตครอบครัว

ครอบครัวเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกทุกคน	218	9
สิ่งที่จะบ่อนทำลายครอบครัว	213	7
วิธีที่ลูกจะตอบแทนบุญคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่	218	3
สิ่งที่บุตรพึงปฏิบัติต่อบิดามารดา	214	1
วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมระหว่างสามีและภรรยา	215	1
สามีภรรยาควรมีศรัทธาในสิ่งเดียวกัน (นิทาน)	222	13

วิถีทางครองชีวิตของสมณะ	หน้า	บรรทัด
สมณะที่แท้จริงไม่ใช่เป็นเพียงผู้ที่นุ่งจีวรและสวดท่อง พระธรรมเท่านั้น.....	197	8
สมณะไม่ใช่ผู้สืบบรรคกของวัดและทรัพย์สินของวัด.....	194	1
คนโลก เป็นสมณะที่แท้จริงไม่ได้.....	194	5
การดำเนินชีวิตที่แท้จริงของสมณะ.....	196	4

สังคัม

ความหมายของสังคัม.....	227	8
สภาพที่แท้จริงของสังคัมในโลก.....	96	13
ชุมชน 3 ประเภท.....	227	11
การอยู่ร่วมกันในสังคัมที่แท้จริง.....	228	1
แสงประทีปที่ขับไล่ความมืด.....	226	5
มนุษย์สัมพันธ์.....	228	10
สิ่งที่จะช่วยทำให้เกิดความสมดุลย์ในสังคัม.....	230	4
ชุมชนสงฆ์ในอุดมคติ.....	229	4
สังคัมของพุทธศาสนิกชนในอุดมคติ.....	237	1
การทำลายระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคัมเป็น มูลเหตุแห่งความหายนะ (ขาดก).....	140	5

	หน้า	บรรทัด
ความริษยาและการทะเลาะเบาะแว้งเป็นเหตุแห่งความพินาศ (ชาดก)...	140	5
จงแสดงความเคารพต่อผู้สูงอายุ (นิทาน).....	134	12
อาจารย์และศิษย์ควรปฏิบัติต่อกันอย่างไร.....	214	12
วิถีทางแห่งมิตรภาพ.....	215	8
วิธีเลือกมิตร.....	216	19
นายและบ่าวควรปฏิบัติต่อกันอย่างไร.....	215	17
วิธีปฏิบัติต่อนักโทษหรือผู้ต้องหา.....	224	5
สิ่งที่ผู้สั่งสอนธรรมควรสำเหนียกไว้.....	199	1

อธิบายศัพท์สันสกฤต (เรียงตามลำดับอักษร)

กรรม (karman)

ตามความหมายที่แท้จริง หมายถึงการกระทำ แต่ตามความหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุและผล หมายถึง ผลของการกระทำ คือการกระทำหนึ่ง ๆ มักจะส่งผลดี ชั่ว ลำบาก หรือสบายตามมา ผลของการกระทำนั้น เรียกว่า กรรม ยกตัวอย่างเช่น ในชาติก่อนเคยทำความดีสะสมไว้มากมาย ผลแห่งกรรมดีนั้นก็จะตามมาเกื้อหนุนให้ประสบแต่ความสุขในชาติ ต่อ ๆ ไป หนึ่ง กรรม มี 3 ประเภทคือ กายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม

กิเลส (kleśa)

คือ เครื่องหรือสิ่งที่ขัดขวางมนุษย์ไม่ให้พบหนทางแห่งความจริง คือการตรัสรู้ เป็นเครื่องผูกมัดจิตใจคนเราให้ติดอยู่ในความทุกข์ทรมาน ความวุ่นวายไม่สงบ มีราก คือ ตัณหาหยาบ โลภะ โทสะ โมหะ ฝังลึกอยู่ เป็นเครื่องรบกวนจิตใจให้ขุ่นมัว เสรีา หมอง กระวนกระวาย เป็นสิ่งที่ขัดขวางหนทางสู่การตรัสรู้ เราจึงต้องพยายามกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นด้วยการฝึกปฏิบัติธรรม

ธรรม (dharma)

สังขธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และเทศนาสั่งสอนสืบมา แบ่งเป็น 3 หมวด คือ พระสูตร หมายถึง พระพุทธพจน์ที่เป็นคำสั่งสอนทั้งสิ้นของพระพุทธเจ้า พระวินัย หมายถึง ข้อบัญญัติหรือสิกขาบทของสงฆ์ พระอภิธรรม หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าอันว่าด้วยอภิปรัชญา และอรรถาธิบายต่าง ๆ เกี่ยวกับพระสูตรและพระวินัย

ธรรมทั้ง 3 หมวดนี้รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก

นิพพาน (nirvāṇa)

ในภาษาสันสกฤต แปลว่า “เป่าให้ดับ” เป็นภาวะที่กิเลสขุติและดับหาในมนุษย์ทุกคนถูกจัดให้หมดไป เหมือนการเป่าเทียนให้ดับ ผู้ที่เพียรพยายามมาถึงขั้นนี้เรียกว่าเข้าสู่นิพพาน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ บรรลุอรหัตผลเมื่อพระชนมายุ 35 พรรษา ก็อาจกล่าวได้ว่าทรงบรรลุสภาวะนิพพานเมื่อพ้นขั้นนิพพานแล้วจะเรียกว่า “พุทธ” และเมื่อพระพุทธเจ้าสวรรคตก็เรียกว่า “เสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน” ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความคิดที่ว่า ไฟกิเลสจะดับมอดลงได้ก็ต่อเมื่อสังขารสูญสิ้นแล้ว

บรรพชา (pravrajana)

การสละชีวิตครอบครัวออกบวชเป็นบรรพชิต เพื่อปฏิบัติตามหนทางแห่งธรรมเพียงอย่างเดียว ตามประเพณีอินเดียการละทิ้งครัวเรือนเพื่อใช้ชีวิตของนักบวชทางศาสนานั้นเป็นของธรรมดาพระโคตมสิทธัตถะก็เช่นเดียวกัน ทรงสละละทิ้งราชสมบัติทั้งปวงแล้วออกผนวชจน ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระศาสดาของพระพุทธศาสนา อนึ่ง การจำแนกข้อแตกต่างระหว่างผู้สละเรือน ถือเพศบรรพชิตกับฆราวาสผู้ครองเรือน ตามธรรมเนียมของคณะพุทธศาสนิกชนนั้น ในญี่ปุ่นนับว่าไม่เคร่งครัด

บารมี(pāramitā)

บารมีหรือคุณธรรมที่ทำให้ถึงฝั่ง คือ ข้ามพ้นจากฝั่งแห่งวัฏสังสารไปสู่ฝั่งแห่งการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า มี 6 อย่าง คือ ทานบารมี ขันติบารมี วิริยบารมี ฌานบารมี และปัญญาบารมี ญี่ปุ่นมีเทศกาล “HIGAN” ในฤดูใบไม้ผลิ และใบไม้ร่วง เป็นโอกาสให้พุทธศาสนิกชนบำเพ็ญบารมีเหล่านี้เพื่อจะได้ข้ามพ้นห้วงมรรณพไปสู่ฝั่งแห่งการตรัสรู้คือ ดินแดนสุชาวดีนั่นเอง

ปฏิบัติจสสัมปทา (pratītyasamutpāda)

คือการที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกัน จึงเกิดมี เป็นความคิดหลักของพุทธศาสนาทุกสิ่งทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน ในภาษาญี่ปุ่นจึงมีสำนวนว่า “Okage-Samade” ซึ่งแปลว่า “ด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลของท่านจึง...” เป็นคำพูดแสดงความขอบคุณ และชักนำให้มีการตอบแทนบุญคุณนอกจากนั้น คำนี้ยังมีความหมายที่วิวัฒนาการ ไปอย่างลึกซึ้งในแง่ปรัชญา และเปลี่ยนไปใช้ในความหมายที่เกี่ยวกับมูลการณ์หรือกำเนิดของวัฏวารามพระพุทธรูป หรือตำนาน เป็นต้น บางครั้งก็ถูกนำไปใช้ในความหมายที่เกี่ยวกับโชคกลางอย่างไรก็ตามเราไม่ควรลืมความหมายตามศัพท์ดั้งเดิม

ปริณาม (pariṇāma)

คือการอุทิศให้ หมายถึงการกระทำความดี สร้างกุศลไว้สำหรับตัวเอง เพื่อจะได้เป็นบุญหนุนนำให้ได้พบหนทางตรัสรู้ในภายหน้า และหมายถึงการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้อื่นด้วย ปัจจุบัน นิยมใช้กันในความหมายที่ว่า ด้วยความปรารถนาที่จะลบล้างบาปกรรมชั่ว

ที่ผู้ตายได้ก่อไว้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ให้หมดไปจะได้มีโอกาสไปเกิดใหม่ในสุคติ ดังนั้นในพิธีงานฃาปนกิจศพ จึงมีการสวดเทศน์และการทำบุญกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย

ปัญญา (prajñā)

ความหมายทางพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้แจ้งเห็นจริงที่จะเข้าใจถึงพระนิพพานในที่สุดต่างกับคำว่า ปัญญา ที่ใช้ในความหมายทั่วไป ผู้ที่มีปัญญารู้แจ้งเรียกว่า “พุทธ” ผู้ที่บำเพ็ญเพียรทางปัญญาเพื่อตรัสรู้เป็น “พุทธ” เรียกว่า “บำเพ็ญปัญญาบารมี”

พระโพธิสัตว์ (bodhisattva)

เดิมแปลว่าการบำเพ็ญเพียรในขั้นก่อนที่จะบรรลุเป็นพระพุทเจ้า หมายถึงผู้ที่แสวงหาหนทางตรัสรู้เมื่อนิกายมหายานเกิดขึ้นแล้ว ได้มีการตีความหมายของคำนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง เช่น มีความหมายถึง พุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใส ในนิกายมหายานเป็นผู้ที่มุ่งมั่นปรารถนาที่จะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ การตรัสรู้ และขณะเดียวกันก็เพียรพยายามชักจูงสั่งสอนผู้อื่นให้แสวงหาหนทางตรัสรู้ด้วยเช่นเดียวกับตน ผู้ที่ปฏิบัติเช่นนี้ เรียกว่า พระโพธิสัตว์ นอกจากนั้นยังหมายถึงผู้ที่ได้รับพระเมตตาคุณและพระปัญญา คุณส่วนหนึ่งของพระพุทเจ้า เป็นตัวแทนของพระองค์ไปปรากฏองค์ในที่ต่าง ๆ ที่มีความเดือดร้อนเกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ เป็นต้น

พุทธ (Buddha)

แปลตามศัพท์สันสกฤตหมายถึง “ผู้ที่ตรัสรู้แล้ว” หมายถึงพระโคตมพุทธ ซึ่งเป็นพระศาสดาของพุทธศาสนา

ในนิกายมหายานหลังจากที่พระโคตมพุทธในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเสด็จปรินิพพานแล้วได้มีการให้บรรดาธิบายว่ามีพระพุทเจ้าผู้เป็นนรินครอื่น ๆ อยู่มากมายหลายองค์ และมีการสร้างพระพุทธรูปของพระพุทเจ้าทั้งหลายเหล่านี้ไว้บูชาตามความนับถือของแต่ละนิกาย เช่น พระอมิตาภพุทธ พระไวโรจนพุทธ พระไวสัจยคุรุ

อนึ่ง ภาณูญี่ปุ่น เรียกผู้ที่ตายไปแล้วทุกคนว่า “HOTOKE” เป็นแนวความคิดของนิกายสุชาวดีที่เชื่อว่า เมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดใหม่ เป็น “HOTOKE” ในแดนสุชาวดี

พุทธตา (buddhatā, buddhatva)

“เมล็ดพันธุ์แห่งความเป็นพุทธ” หมายถึงธรรมชาติ หรือธาตุแห่งความเป็นพระพุทธเจ้าเป็นความเชื่อที่มีความสามารถในการตรัสรู้นี้มีปรากฏอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ ไม่จำกัดเพศหรือชนชั้นวรรณะ ผู้ที่สามารถค้นพบธรรมชาติหรือธาตุแห่งพุทธในคน เรียกว่า “พุทธ” (HOTOKE)

มัชฌิมาปฏิปทา (madhyamā pratipad)

คือ การปฏิบัติเป็นกลาง การมองทุกสิ่งด้วยความไม่ลำเอียง มีความคิดเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปข้างฝ่ายใด ปฏิเสธความมี และไม่มี เป็นการคิดในแนวตรรกวิทยา

เมตตา กรุณา (maitrī karuṇā)

เป็นหลักพื้นฐานของพระพุทธศาสนา เมตตา คือ การทำให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณา คือการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ผู้ที่ปฏิบัติตามนี้ได้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เรียกว่า “เป็นผู้ตื่นแล้ว” คือเป็น “อรหันต์” เช่น พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (กวนอิม) พระกษิติครรภ์โพธิสัตว์ (Jisō) พุทธง่าย ๆ ความเมตตากรุณา ก็คือ ความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นสุข เป็นทุกข์ด้วยเมื่อเห็นผู้อื่นตกอยู่ในความทุกข์ อยากจะช่วยเหลือให้พ้นทุกข์นั่นเอง

วิชญาปติมาตตรา (vijñaptimātrata)

นิกายมหายาน ถือหลักว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกเกิดขึ้นจาก “ปฏิสนธิจิต” “จิต” เท่านั้นเป็นของจริงแท้ที่มีอยู่ จิตทั้ง 8 เป็นมูลฐานแห่งสรรพสิ่งในโลก พุทธิกาพของจิตที่รับรู้อารมณ์ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รับเข้ามา 6 และจิตที่ 7 และ 8 (อาลัยวิญญาณ) เป็นมูลฐานของกำเนิดแห่งสรรพสิ่งทั้งหลาย

วิมukti-วิโมกษ (vimukti, vimokṣa)

คือความหลุดพ้น หมายถึงความหลุดพ้นจากโลกแห่งการเวียนว่ายตายเกิดเพื่อเข้าถึงกระแสสุณิพพาน ผู้ที่หลุดพ้นจากบ่วงวัฏสังสารนี้ไปได้และเข้าถึงภาวะแห่งนิพพานแล้ว เรียกว่า “พุทธ” คือ เป็นผู้ที่เป็นอิสระ พ้นแล้วจากกิเลสตัณหาที่เป็นเครื่องร้อยติดไว้กับภพ

สุนยตา (sūnyatā)

คือความว่างเปล่า ความคิดที่ว่าสิ่งทั้งหลายไม่มีตัวตน แต่เป็นเพียงสิ่งที่อาศัยกันและกันเกิดขึ้น ไม่มีสิ่งใดที่อยู่นิ่งหรือคงที่ ดังนั้นจึงไม่ควรยึดมั่นในความมีอยู่หรือไม่มีอยู่ปรากฏการณ์ทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์เป็นของสัมพันธ์กัน คือ อิงอาศัยปรากฏการณ์ อันอื่นเกิดขึ้น จึงไม่ควรยึดถือความคงอยู่หรือลัทธิโคถลัทธิหนึ่งโดยเฉพาะแต่อย่างเดียว นี่เป็นความคิดมูลฐานของคัมภีร์พระพุทธศาสนา महाยानสายปัญญา(ปรัชญา)

สงฆ์ (saṅgha)

หมายถึงกลุ่มชนผู้ที่ปวารณาตนเพราะมีศรัทธาเลื่อมใสในคำสอนเดียวกัน โดยทั่วไปหมายถึงผู้ที่เทศนาสั่งสอนธรรมแก่ปวงชนทั่วไป และหมู่ปวงชนที่รับฟังคำสอนนั้นด้วยใจศรัทธาอย่างไรก็ตามความหมายตามรูปศัพท์เดิม หมายถึง ผู้ที่สละเรือนออกบวชถือเพศบรรพชิต ภายหลังเมื่อเกิดนิคายมหายान คำนี้มีความหมายถึง ผู้ที่มีศรัทธาในพระโพธิสัตว์ ไม่ว่าจะบวชบรรพชิตหรือฆราวาสก็ตาม รวมกลุ่มกันเป็นคณะ ปัจจุบันมีความหมายถึงนิกายใดนิกายหนึ่งหรือลัทธิโคถลัทธิหนึ่ง

สงสาร (saṃsāra)

คือการเวียนว่ายตายเกิด ติดต่อกันเป็นวงจร จากชาติก่อนมาชาตินี้และต่อไปชาติหน้าเรื่อย ๆ วนเวียนอยู่เช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ครอบงำที่เรายังไม่อาจพบหนทางตรัสรู้ เราก็จะต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกทั้ง 3 ของนรก เปรต เดียรจฉาน และในภพทั้ง 6 ซึ่งมีอสูร มนุษย์และเทวดา รวมอยู่ ผู้ที่สามารถข้ามพ้นวัฏสงสารไปได้ เรียกว่าบรรลุสภาวะเป็นพระพุทธเจ้า

เหตุปัจจัย (hetu-pratyaya)

เหตุ คือ สิ่งหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล ปัจจัย คือเครื่องสนับสนุนเหตุ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เกิดขึ้นได้เพราะเหตุปัจจัย การยอมรับกฎธรรมชาตินี้เป็นหลักสำคัญในการเข้าใจถึงพระพุทธศาสนา คำนี้บางครั้งมีผู้นำมาใช้ในความหมายที่ไม่ดี ทำให้ความหมายของคำเพี้ยนไปจากเดิมจึงควรระมัดระวังในเวลาใช้ด้วย

อนาत्मน์ (anātman)

คือความไม่มีตัวตน เป็นหลักความคิดขั้นมูลฐานของพุทธศาสนาหลักหนึ่ง ที่เชื่อว่า ทุกสิ่งในโลกไม่มีตัวตน ต่างกับลัทธิศาสนาต่าง ๆ ของอินเดีย ซึ่งเชื่อในหลักความคิดที่เกี่ยวข้องกันกับ “ตน” หรือ “อาตมัน” ว่าเป็นนิรันดร เป็นนิรันดร ไม่แตกสลาย มีแก่นสาร ตรงกันข้ามกับพุทธศาสนาที่ปฏิเสธ “อาตมัน” ว่ามิใช่เป็นตัวตนที่เป็นนิรันดร แต่เป็น “อนาत्मน์” หรือ “อนัตตา” คือ ไม่มีตัวตนเป็นแก่นสาร เป็นของไม่เที่ยงแท้ ไม่จีรัง อนึ่ง คำว่า “อาตมัน” คือ “ตน” นั้น ในศาสนาอื่นหมายถึง “วิญญาณ” ก็มี

อนิจจัง (anitya)

คือความไม่เที่ยง ไม่ถาวร ทุกสิ่งในโลกไม่อยู่คงที่ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นหลักมูลฐานอันหนึ่งของพุทธศาสนาที่แตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ เชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเกิด การเติบโต การเปลี่ยนแปลง ท้ายสุดก็มีการดับสูญ สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุแห่ง “ทุกข์” การรู้จักมองสิ่งที่ก่อให้เกิดทุกข์เหล่านี้ด้วยใจที่ไม่ผูกพันยึดมั่น ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ความคิดเช่นนี้เป็นหลักของอภิปรัชญาชั้นสูง มิใช่การมองแต่ในแง่ร้าย (pessimism) หรือคิดในทางทำลาย (nihilism) แต่ชี้ให้เห็นว่า วงจรของชีวิตนั้นหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่

อวิชชา (avidyā)

ความไม่รู้จริง หรือรู้อย่างลวง ๆ มั่ว ๆ เพราะความโง่เขลา คำนี้มีกรตีความทางหลักวิชาการไปต่าง ๆ อย่างไรก็ตามความหมายตามรากศัพท์ ก็คือ กิเลสแห่งอวิชชา เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดกิเลสอื่นตามมา แม้ในหลักปฏิบัตินี้ อวิชชา ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 12 หัวข้อ ก็ได้ยกเอา “อวิชชา” ไว้เบื้องต้น “อวิชชา” อาจแปลว่า ความปรารถนาอยากให้ตัวตนที่หลงว่า “มี” นั้น “เป็น” หรือ “ไม่เป็น” ปรารถนาให้ตัวตนคงที่ถาวร อยู่ในรูปที่ต้องการให้มีให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะความตระหนักรู้ในความจริงของวิถีแห่งธรรมชาติอย่างมั่ว ๆ ลวง ๆ นั้นเอง

ประวัติความเป็นมาขององค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนา

เมื่อกาลวถึงองค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนา เราก็คงไม่อาจละเลยที่จะไม่กล่าวถึง นาย เยฮัน นูมะตะ ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้ง บริษัท มิตสุโตโย คอร์ปอเรชั่น

กิจการของบริษัท มิตสุโตโย คอร์ปอเรชั่นได้เจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2477 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพราะนาย เยฮัน นูมะตะ มีความเชื่อมั่นว่าความสำเร็จในกิจการทั้งปวงจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสมดุลระหว่างสวรรค์โลกและมนุษย์ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีจะต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านจิตใจที่ประกอบด้วยปัญญา เมตตาและความกล้าหาญ โลกจะมีสันติสุขได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์มีจิตใจที่ได้รับการพัฒนาแล้วอย่างสมบูรณ์โดยอาศัยความศรัทธาในศาสนาชื่อพระพุทธศาสนานั้นเอง

ด้วยความเชื่อมั่นนี้ นาย เยฮัน นูมะตะ จึงได้บริหารกิจการบริษัทของเขาอยู่ควบคู่ไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านดนตรี ภาพเขียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาและ พระธรรมคำสอนให้แพร่หลายตามแนวการสมัยใหม่ เรื่อยมาจนกระทั่งปีพ.ศ. 2508 ในเดือนธันวาคม เขาก็ได้สละเงินทุนส่วนตัวบริจาคเข้าสมทบในการก่อตั้งมูลนิธิ องค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาขึ้นดังที่ท่านเห็นอยู่ทุกวันนี้เพื่อเป็นกำลังในการสร้างสันติสุขแก่ชาวโลกทั้งปวง

นับแต่นั้นมานุสนิธิ องค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนา จึงได้เป็นองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสาธารณชน มีจุดมุ่งหมายที่จะเผยแผ่พระธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้าให้กว้างไกลออกไปทุกมุมโลกเพื่อให้ชาวโลกทั้งปวงได้มีโอกาสรับแสงสว่างแห่งปัญญาและเมตตาคุณอันมหาศาลของพระพุทธเจ้า

มูลนิธิองค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาจะรักษาอุดมการณ์และปฏิบัติตามจุดมุ่ง

หมายของผู้ก่อตั้ง โดยรับช่วงงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองต่อไปชั่ววินิจ
นิรันดร

กิจการงานที่องค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาดำเนินการอยู่ ก็คือ การเผยแพร่
พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แพร่หลายออกไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ถ้าพิจารณาอุประวัติศาสตร์อันยาวนานของญี่ปุ่นแล้ว จะเห็นได้ว่าชาวญี่ปุ่นมี
ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีรากฐานกำเนิดจากพระพุทธศาสนาอย่าง
มากมาย แต่กลับไม่มีคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่เป็นของตนเองเลย ด้วยเหตุผลดังกล่าว
นี้เอง ทางองค์การจึงได้จัดพิมพ์คัมภีร์เล่มนี้ขึ้น

คัมภีร์เล่มนี้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านทุกท่านสามารถเข้าถึงพระพุทธเจ้าได้
เสมือนได้พบพระองค์อย่างแท้จริง เพื่อให้เป็นโภชนาหารทางจิตใจสำหรับทุกคน
ไม่ว่าจะเก็บไว้ที่โต๊ะทำงานหรือนำติดตัวไปไหนมาไหน

องค์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาจึงได้พยายามเผยแพร่พระคัมภีร์เล่มนี้ไปสู่
ครอบครัวต่าง ๆ ให้มากที่สุดที่จะมากได้ ด้วยความหวังว่า สักวันหนึ่งมนุษย์ทุกคน
จะมีโอกาสได้รับแสงสว่างแห่งพระธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างเสมอภาคถ้วนหน้า
กัน

สาธุคุณ